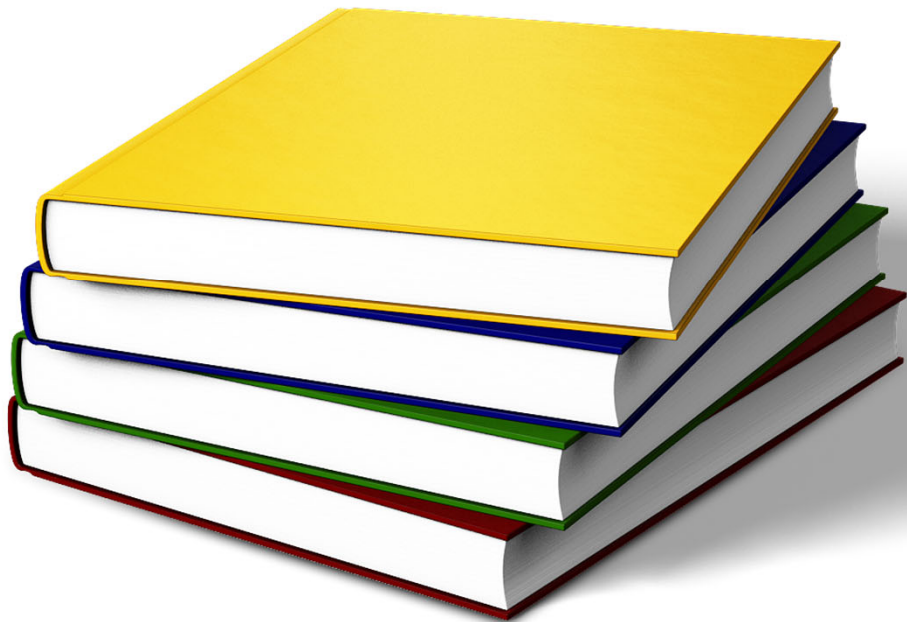

ОСНОВИ ЕКОНОМИЈЕ -ПРЕДАВАЊА (2022)

ДР АЛЕКСАНДАР
МОЈАШЕВИЋ

Макроекономија

-УВОД-

- Проучава привреду као целину.
- Повезаност са микроекономијом.
- Најважније макроекономске величине:
- Друштвени производ,
- Привредни раст,
- Инфлација,
- Девизни курс,
- Агрегатна тражња и агрегатна понуда...

Друштвени производ

- **Најважнија макроекономска величина**
- **Показује укупан ниво привредне активности у једној земљи**
- **Већи обим производње → виши животни стандард**
- **Бруто друштвени производ = укупан доходак свих привредних субјеката у једној земљи = укупан трошак свих произведених роба и услуга**
- **БДП или GDP (eng. Gross Domestic Product)**

Бруто друштвени производ

- **Тржишна вредност свих финалних роба и услуга произведених у земљи у одређеном временском периоду**
- **Стварни БДП = остварена производња у привреди за 1. годину**
- **Потенцијални БДП = могао остварити ако би сви фактори производње били у потпуности искоришћени**
- **Стварни БДП < Потенцијални БДП**

Елементи БДП-а

Тржишна
цена као
мера
обрачуна

Све робе и
услуге

Законито
произведене
робе и услуге

Финалне
робе и услуге

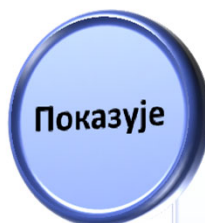
И робе и
услуге

Тренутно
произведене
робе и услуге

Производња
у земљи

За годину
дана

Шта БДП показује, а шта не?

Укупан доходак
привреде и
укупан трошак
производње

Робе и услуге
на тржишу

Производњу
без
екстерналија

Доходак и
издатак
просечног
појединца
(БДП per capita)

Робе и
услуге ван
тржишта

Квалитет
животне
средине

Расподелу
доходака

Друге мере дохотка

Бруто национални производ (БНП): укупан доходак зарађен од држављана једне земље

Нето национални производ: БНП – трошкови амортизације

Национални доходак: укупан доходак зарађен од држављана једне земље (одузима пореске обавезе предузећа, а укључује новчане помоћи предузећима)

Доходак појединаца: доходак који су појединци примили (износ који остаје након измирења пореских обавеза предузећа).

Укључује и каматни приход појединца и новчану помоћ од државе.

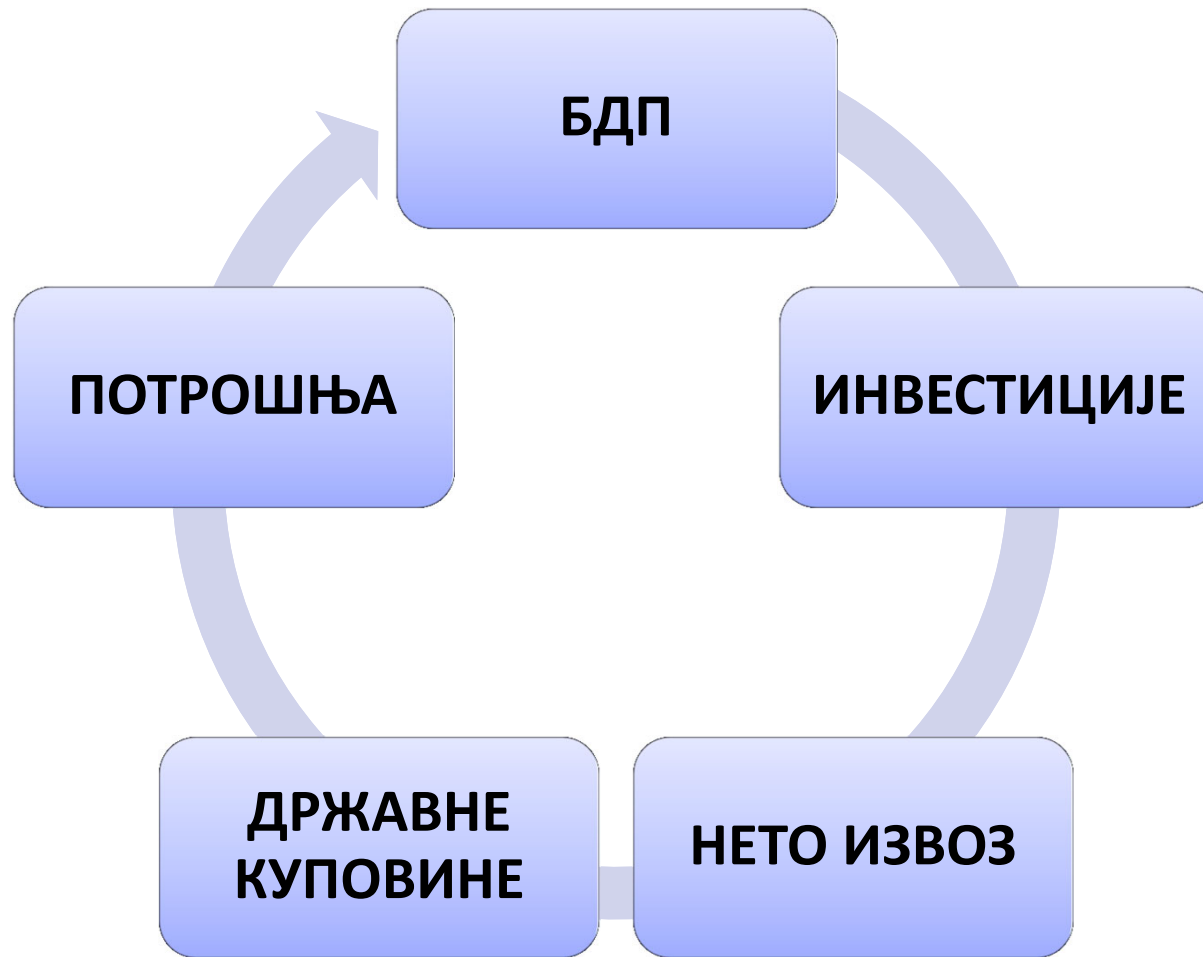
Расположиви доходак појединаца: износ који остаје након измирења пореских обавеза појединаца према држави

Корисни линкови: дискусија

- <https://www.youtube.com/watch?v=7qws9CcmLkg&t=8s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=ItjsJHaEBPE>
- <https://www.youtube.com/watch?v=vybch4REYu8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=xhSoOxwITVA>
- https://www.youtube.com/watch?v=NPfkmVn59y_k
- <https://www.youtube.com/watch?v=7EFeRgxtUA>

Делови БДП

ДЕЛОВИ БДП

БДП

Потрошња – Куповина роба и услуга од домаћинстава

Инвестиције – куповина реалног капитала од предузећа

Државне куповине – куповина роба и услуга државе

Нето извоз – Извоз минус увоз

Реални и номинални БДП

РЕАЛНИ БДП

**КОНСТАНТНЕ
ЦЕНЕ**

**БАЗНА
ГОДИНА**

**НОМИНАЛНИ
БДП**

**ТРЕНУТНЕ
ЦЕНЕ**

**РАЗЛИЧИТЕ
ГОДИНЕ**

Реални и номинални БДП

-пример-

РЕАЛНИ БДП

- ЦЕНЕ ИЗ 2000. ГОД.
- КОЛИЧИНА ПРОИЗВОДЊЕ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ ГОДИНА (2001., 2002., 2003.,...)
- ПОВЕЋАЊЕ БДП КАО РЕЗУЛТАТ ПОВЕЋАЊА КОЛИЧИНЕ ПРОИЗВОДЊЕ

НОМИНАЛНИ БДП

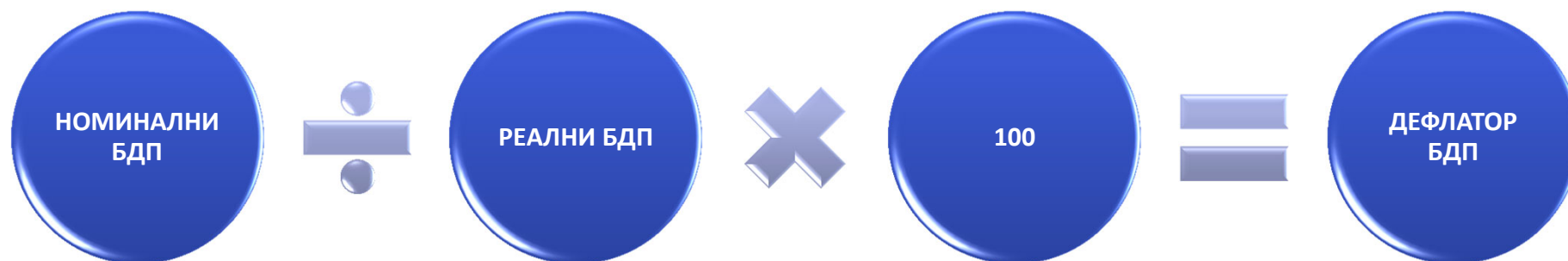
- ЦЕНЕ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ ГОДИНА (2001., 2002., 2003.,...)
- КОЛИЧИНА ПРОИЗВОДЊЕ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ ГОДИНА
- ПОВЕЋАЊЕ БДП КАО РЕЗУЛТАТ ПОВЕЋАЊА КОЛИЧИНЕ ПРОИЗВОДЊЕ, АЛИ И ПОВЕЋАЊА ЦЕНА

Корисни линкови: дискусија

Истражите:

- <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/statisticalrelease/?p=8856>
- <https://www.worldometers.info/gdp/>
- <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

ДЕФЛАТОР БДП

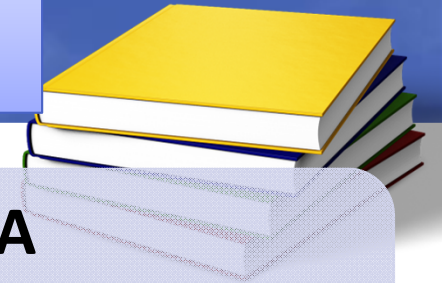
ДЕФЛАТОР БДП -ПРИМЕР-

- 2000. година
- Реални БДП = 3.500 динара
- Номинални БДП = 3.500 динара
- Дефлатор БДП = 100

- 2001. година
- Реални БДП = 6.500 динара
- Номинални БДП = 9.000 динара
- Дефлатор БДП = 138
- ✓ Закључак: ниво цена се повећао за 38%.

$$\text{GDP deflator} = \frac{\text{Nominal GDP}}{\text{Real GDP}}$$

МЕРЕЊЕ ТРОШКОВА ЖИВОТА

**ИНДЕКС
ПОТРОШАЧКИХ
ЦЕНА**

- МЕРА УКУПНОГ ТРОШКА КУПОВИНЕ РОБА И УСЛУГА ОД ТИПИЧНОГ ПОТРОШАЧА

ИНФЛАЦИЈА

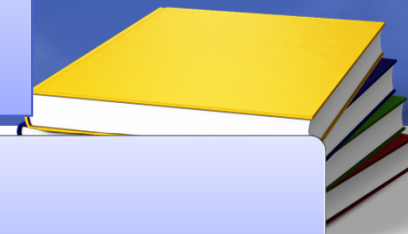
- РАСТ ОПШТЕГ НИВОА ЦЕНА У ПРИВРЕДИ

**СТОПА
ИНФЛАЦИЈЕ**

- % ПРОМЕНА НИВОА ЦЕНА У ОДНОСУ НА ПРЕТХОДНИ ПЕРИОД

ПЕТ КОРАКА У ОБРАЧУНУ ИПЦ

ОДРЕЂИВАЊЕ КОРПЕ ЗА ТИПИЧНОГ ПОТРОШАЧА

ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА О ЦЕНАМА ИЗ РАЗЛИЧИТИХ ГОДИНА

ЦЕНА ПОТРОШАЧКЕ КОРПЕ ЗА РАЗЛИЧИТЕ ГОДИНЕ

ОДРЕЂИВАЊЕ БАЗНЕ ГОДИНЕ И ИЗРАЧУНАВАЊЕ ИПЦ ЗА СВАКУ ГОДИНУ
(ЦЕНА ПОТРОШАЧКЕ КОРПЕ / ЦЕНА КОРПЕ У БАЗНОЈ ГОДИНИ)

ИЗРАЧУНАВАЊЕ СТОПЕ ИНФЛАЦИЈЕ
(ИПЦ У ГОДИНИ 2 – ИПЦ У ГОДИНИ 1 / ИПЦ У ГОДИНИ 1 x 100)

РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ДЕФЛАТОРА БДП И ИПЦ

**ДЕФЛАТОР
БДП**

ЦЕНЕ СВИХ РОБА
И УСЛУГА
ПРОИЗВЕДЕНИХ У
ДОМАЋОЈ
ПРИВРЕДИ

ИПЦ

ЦЕНЕ РОБА И
УСЛУГА КОЈЕ
КУПУЈЕ ТИПИЧАН
ПОТРОШАЧ

ИНДЕКСАЦИЈА
АУТОМАТСКА
КОРЕКЦИЈА ДИНАРСКОГ
ИЗНОСА ЗА СТОПУ
ИНФЛАЦИЈЕ

Привреда у дугом року

- Питања на која треба дати одговоре:
- ***Зашто се у једним земљама (Швајцарска, Шведска, Немачка, Сингапур...) живи боље, а у другим земљама влада сиромаштво (афричке земље, поједине азијске земље...)?***
- ***Зашто се квалитет живота у једној земљи мења протоком времена?***
- ***Који су кључни фактори који објашњавају ове разлике и промене у квалитету живота?***

Привредни раст (ПР)

Дефиниција ПР: повећање обима производње у привреди, мерено БДП.

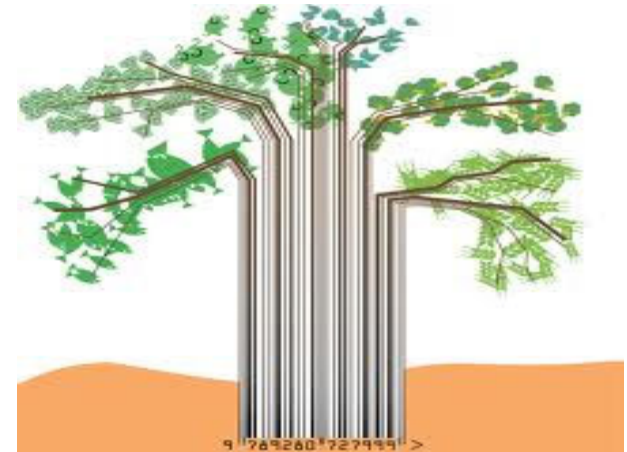
Стопа ПР: брзина повећања БДБ.

- Исказује се % (пример, 3% годишње износи стопа ПР Јапана у последњих 100 година)

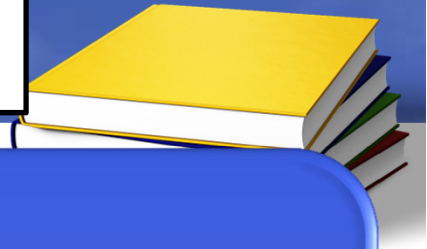
Привредни раст и правило 70

- **Мале разлике у стопи ПР веома су значајне!**
- **Пример: појединац А и Б зарађују 30.000\$ годишње.**
- **ПР у држави А је 1%, а у држави Б 3%**
- **40 година касније → појединац А зарађује 45.000\$, а појединац Б 98.000\$**
- ***Разлика у стопи ПР је само 2%!***
- **Које је објашњење?**
- **Правило 70!**

Привредни раст и правило 70

Ако нека варијабла расте по стопи
од x % годишње $\rightarrow$

Дуплира се приближно $70/x$
годишње

($70/1$ или $70/3$ у нашем примеру)

Правило 70 и штедња

- Камата на штедни улог: 7% годишње
- Улог: 5.000 динара
- *Правило 70*: $70/7 = 10$ година
- Закључак: улог од 5.000 динара ће се дуплирати за 10 година.

Продуктивност

- Животни стандард у једној земљи доминантно зависи од продуктивности
- Продуктивност се односи на количину роба и услуга произведених у току сваког сата радног времена.

Детерминанте продуктивности

РЕАЛНИ КАПИТАЛ

ЉУДСКИ КАПИТАЛ

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

ТЕХНОЛОШКО ЗНАЊЕ

РЕАЛНИ КАПИТАЛ

- РАСПОЛОЖИВА ОПРЕМА И ОБЈЕКТИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ У ПРОИЗВОДЊИ РОБА И УСЛУГА
- РЕАЛНИ КАПИТАЛ ИЛИ КАПИТАЛ
- РЕАЛНИ КАПИТАЛ → ВИШИ НИВО ПРОДУКТИВНОСТИ
- РЕАЛНИ КАПИТАЛ = ПРОИЗВЕДЕНИ ФАКТОР ПРОИЗВОДЊЕ
- ПРИМЕР: СТРУГ ЗА ПРЕРАДУ ДРВЕТА

ЉУДСКИ КАПИТАЛ

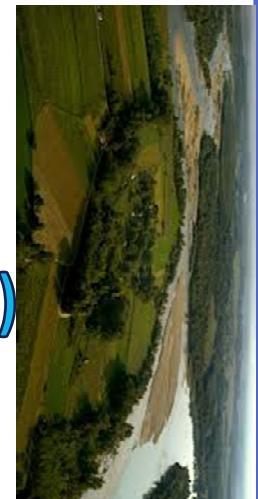

- ЗНАЊА И ВЕШТИНЕ КОЈЕ РАДНИЦИ СТИЧУ ОБРАЗОВАЊЕМ И ПРАКСОМ
- ХУМАНИ КАПИТАЛ
- ПРОИЗВЕДЕНИ ФАКТОР ПРОИЗВОДЊЕ
- ИНПУТИ:
  - 1. УЧЕЊЕ
  - 2. ЧИТАЊЕ
  - 3. ПРАКСА
- ПОЗИТИВНИ ЕКСТЕРНИ ЕФЕКАТ

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

- УЛАГАЊА У ПРОИЗВОДЊУ КОЈЕ ПРИРОДА НУДИ (“ДАР ПРИРОДЕ”)
- ЗЕМЉИШТЕ (величина, плодност, конфигурација терена) → структура привредне активности
- ЕНЕРГЕТСКИ ИЗВОРИ (нафта, угаљ, гас, хидро потенцијали)
- НЕЕНЕРГЕТСКИ РЕСУРСИ (руде бакра и гвожђа)
- ПРИРОДНА СРЕДИНА (ваздух, вода)
- Обновљиви (шуме) и необновљиви (нафта)
- Оскудност

Технолошко знање

- Познавање најбољих начина за производњу роба и услуга
- Општепозната технолошка знања
- Технолошка знања позната само предузећу (рецепт за производњу Кока-коле)
- Патентирана технолошка знања (нови лек)

Привредни раст и државна политика

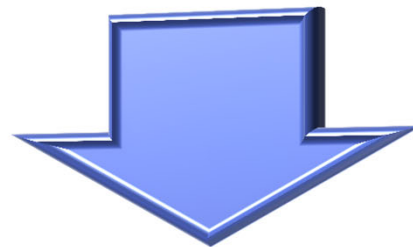
- Кључно питање:
- Шта држава може учинити ради повећања продуктивности и животног стандарда?

Штедња и инвестиције

- Држава подстиче привредни раст стимулисањем штедње и инвестиција
- Мање потрошње данас више потрошње у будућности

**Улагање у
реални капитал**

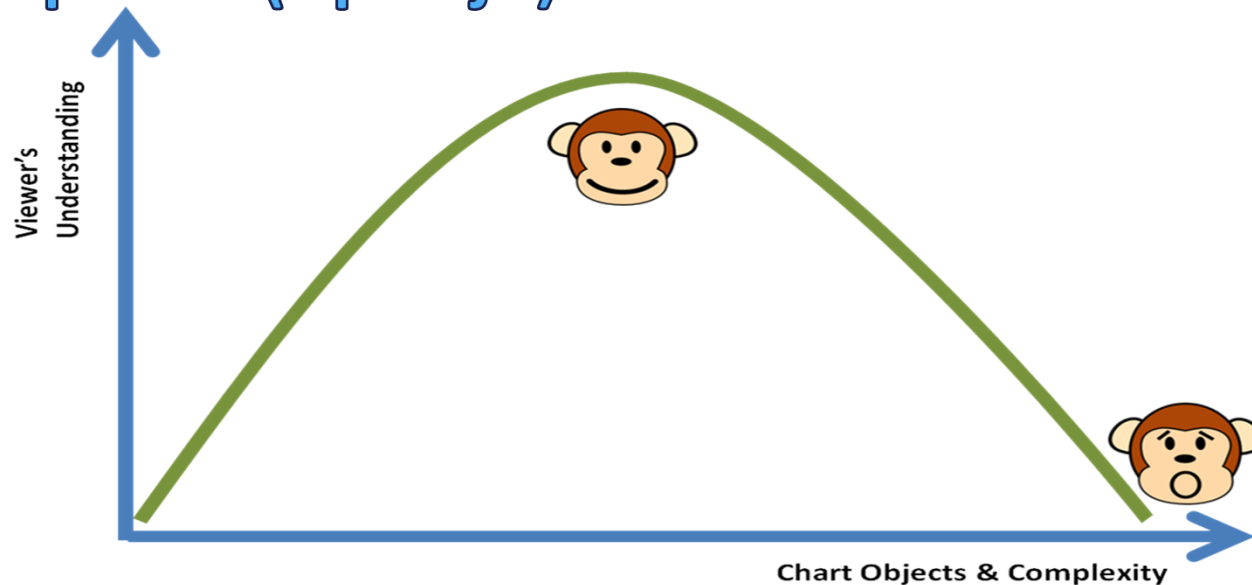
**Мања потрошња
и већа штедња**

Штедња и инвестиције

- Опadaње маргиналног производа или опадање приноса од инвестиције
- Ефекат хватања је појава да земље које стартују од сиромаштва имају тенденцију бржег раста (Србија)

Стране инвестиције

- Инвестирање из иностранства, када земљи недостаје домаћи капитал
- Врсте СИ:
  1. Страна директна инвестиција
  2. Страна портфолио инвестиција
- Мотив инвестирања: остварење профита који се враћа у матичну земљу
- Корист од инвестирања: повећање БДП због повећања реалног капитала и учење о новим технологијама производње
- Светска банка и ММФ

NIS
GAZPROM NEFT

Образовање

- **Људски капитал**
- **Позитиван екстерни ефекат**
- **Разлог за државно финансирање образовања**
- **Проблем одлива знања (Србија)**

Својинска права, уговори и политичка стабилност

- Јасно дефинисана својинска права
- Заштита својинских права и уговора
- Неефикасан судски систем негативно утиче на привредни раст
- Политична стабилност као основ привредног раста
- Побуне, државни удари, ратови, по дефиницији, смањују привредну активност
- Корупција негативно утиче на привредни раст

Слободна трговина

- Начело: трговина може користити свима
- Ограничење слободне трговине води паду животног стандарда и привредног раста (царине, квоте)
- Компаративна предност и трговина

Контрола раста становништва

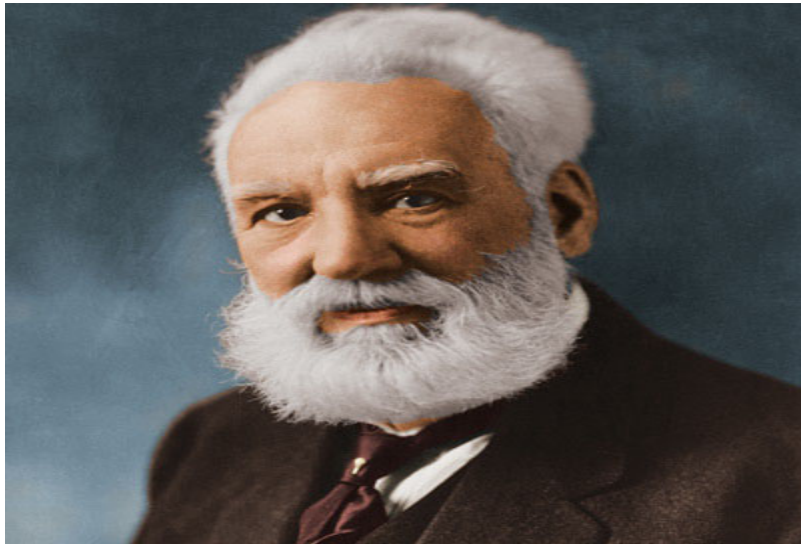
- Број становника корелира са привредним растом
- Земље Западне Европе и САД насупрот афричким земљама
- Кина и законско ограничење броја деце

Научна истраживања

- Позитиван екстерни ефекат од научних истраживања
- Компјутер, телефон, машина са унутрашњим сагоревањем
- Финансирање од државе

Хвала на пажњи